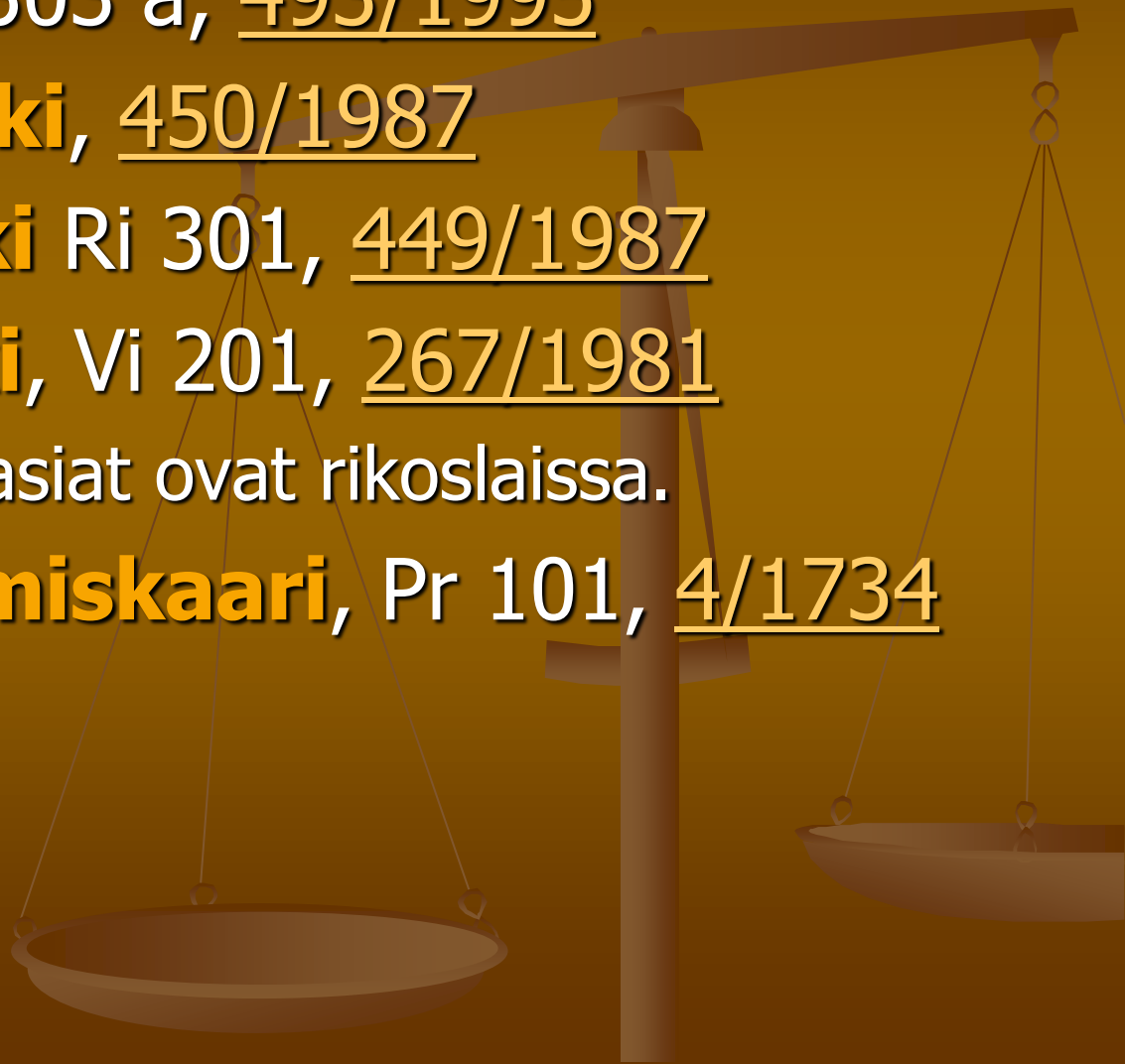

Rikos ja rangaistus

Rikoksiin liittyviä lakeja

- **rikoslaki**, Ri 101, 39/1889
- **poliisilaki**, Ri 303 a, 493/1995
- **pakkokeinolaki**, 450/1987
- **esitutkintalaki** Ri 301, 449/1987
- **tieliikennelaki**, Vi 201, 267/1981
 - Rattijuopumusasiat ovat rikoslaissa.
- **oikeudenkäymiskaari**, Pr 101, 4/1734

Tehtävä 1 (s.248), Rikoksen käsite;

- **Teko tai laiminlyönti** (esim. ilmoittamatta jättäminen)
 - yllytys ja kumppanuus
 - avunanto tai edistäminen
 - myös yritys ja osallisuus
 - **Yleiset edellytykset;**
 - laissa säädetty rangaistus – laillisuus
 - 15 v. kypsä ja terve – syyntakeinen (alentunut)
 - tahallinen tai tuottamuksellinen – syyksiluettavuus
- lievempi rangaistus**
- Ei tapaturmat!**

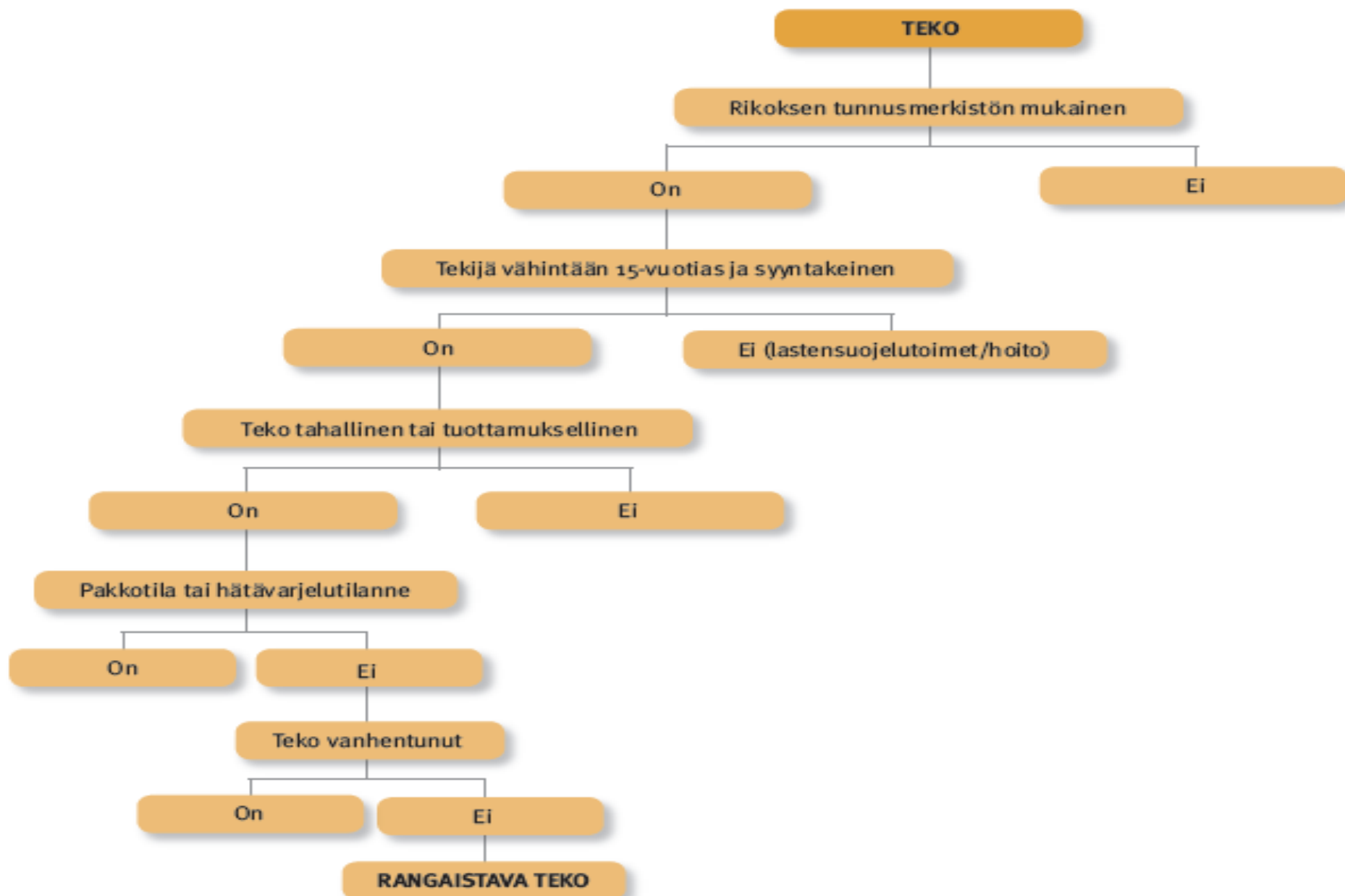
Huom! YO-tehtävä K2018/6 ↓

6. Rikoksen määräytyminen (20 p.) Miten rikos määräytyy Suomen lain mukaan, ja millä perusteilla rikoksesta voidaan jättää rankaisematta?

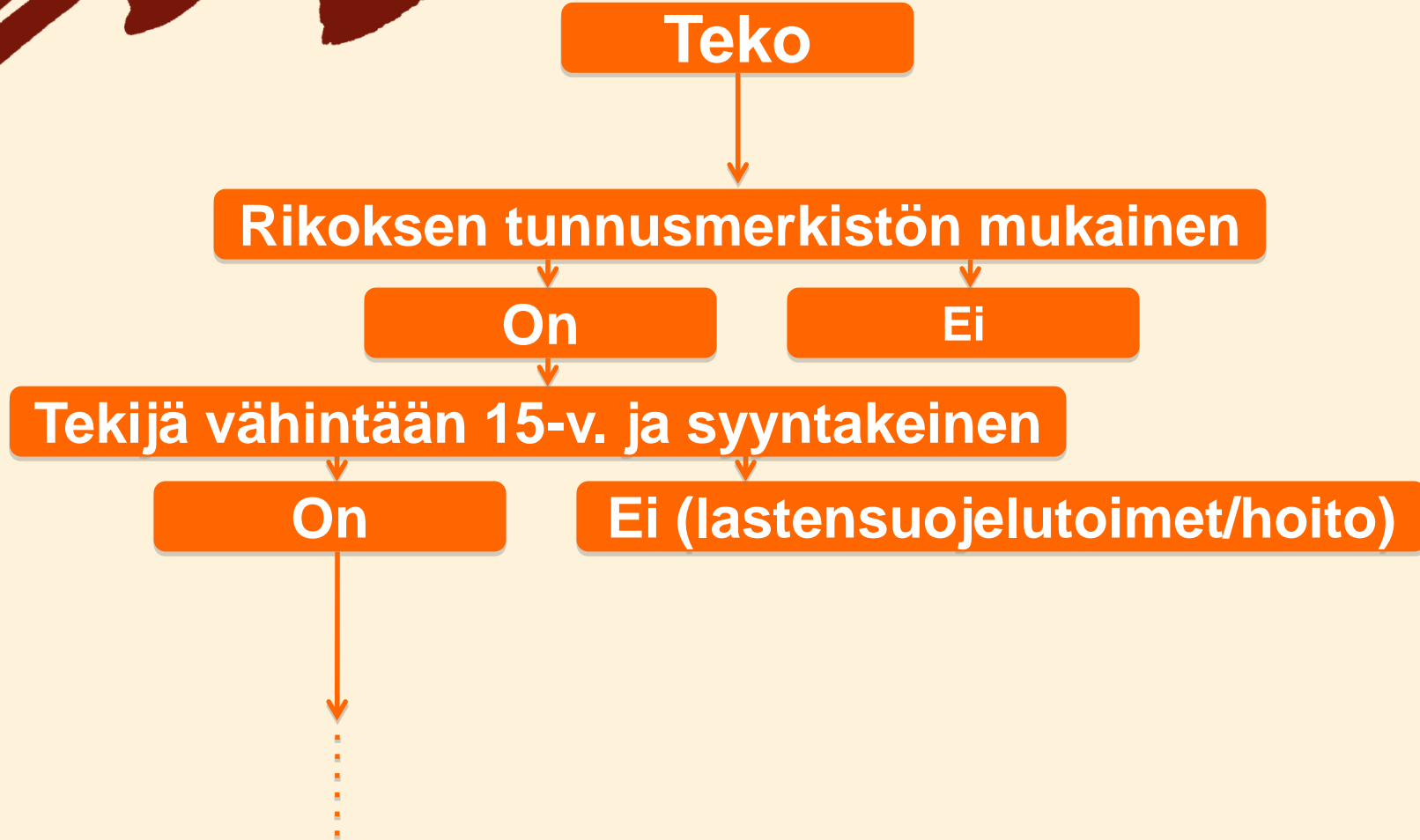
Tehtävä 1 (s.248),, Rikoksen käsite;

- Täyttää tunnusmerkistön
- Tietyillä perusteilla rangaistus voidaan jättää tuomitsematta, vaikka rikos luetaankin syytetyn syyksi.
 - hätävarjelu
 - pakkotila
 - vanhentunut

Milloin teosta seuraa rangaistus?

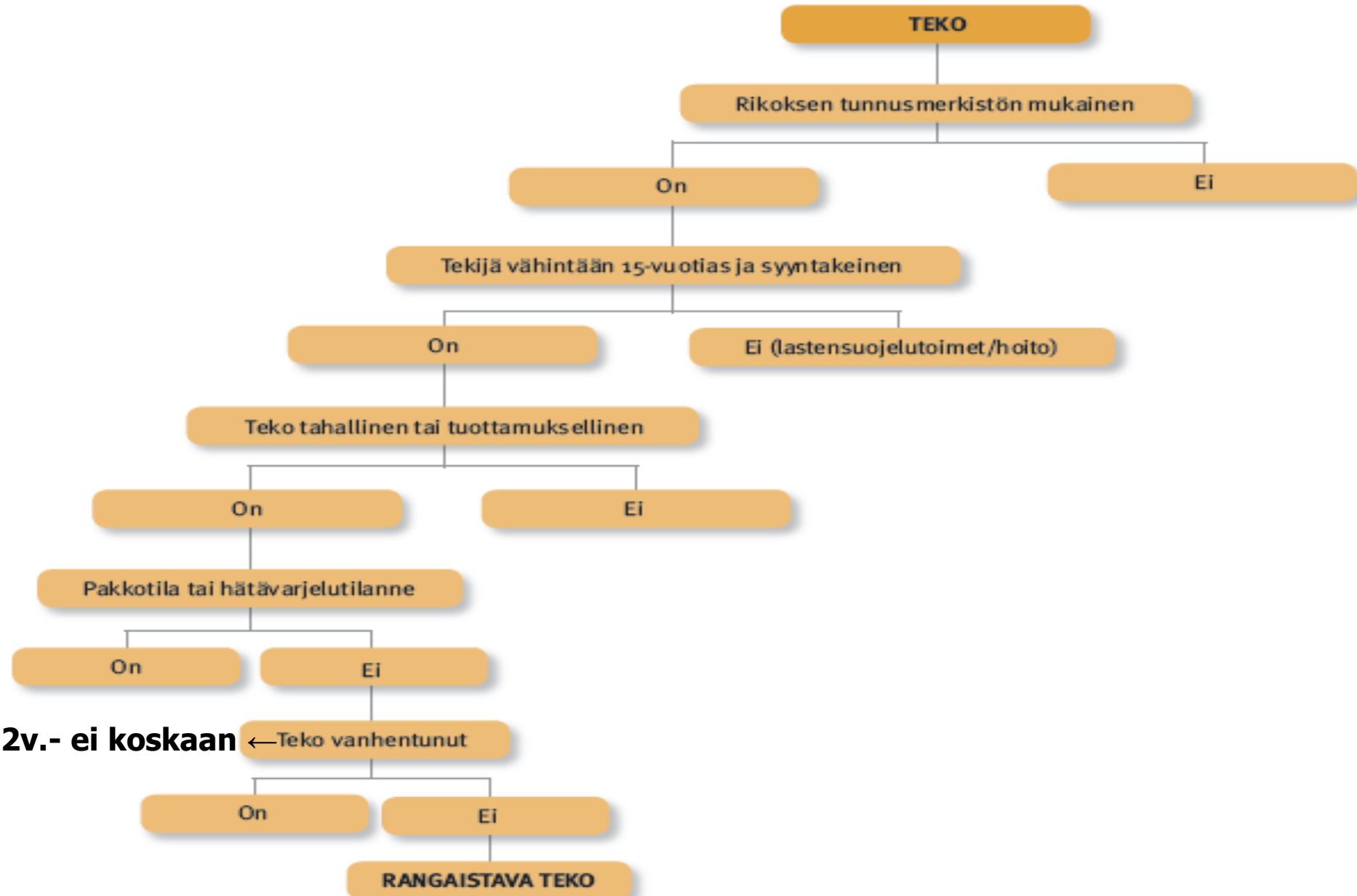
Milloin teosta seuraa rangaistus?

Milloin teosta seuraa rangaistus? (jatkuu)

Milloin teosta seuraa rangaistus?

2v.- ei koskaan

← Teko vanhentunut

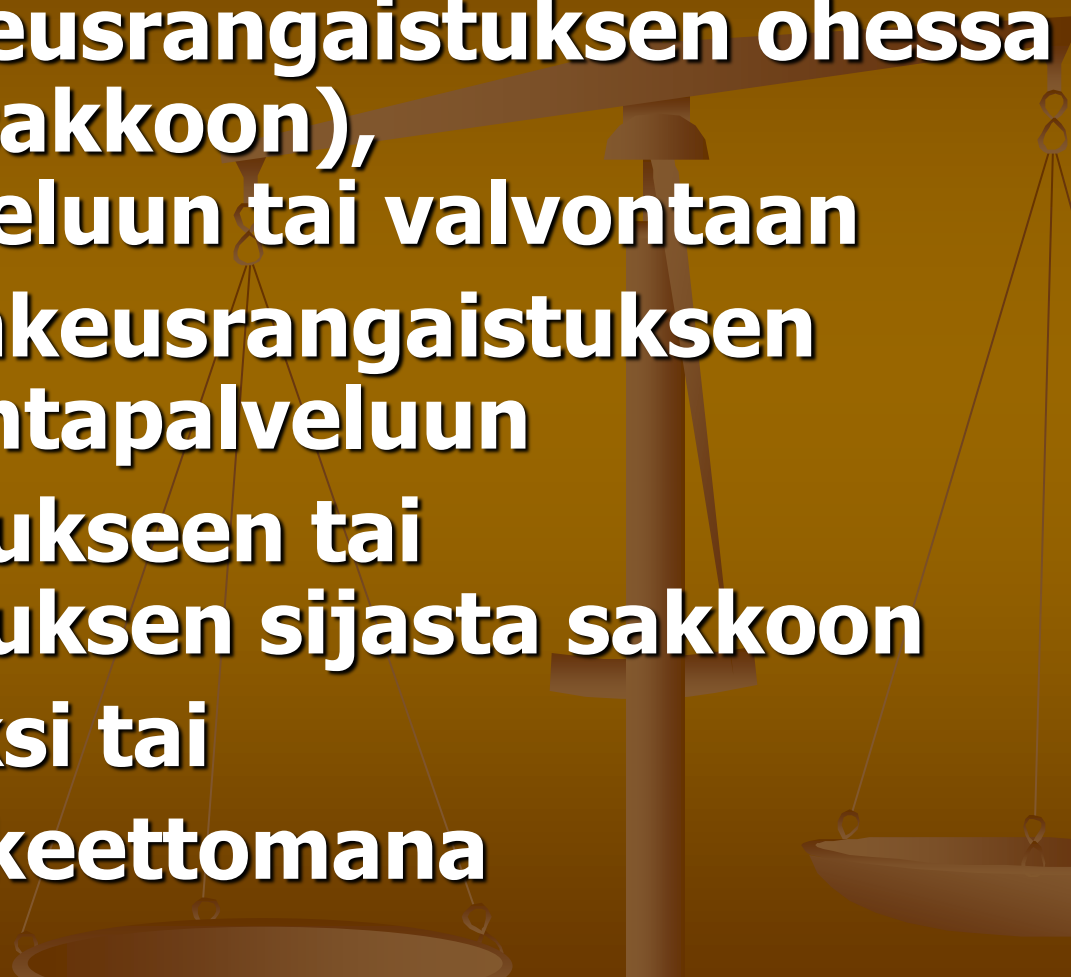
- Ei välttämättä rangaista, jos;**
- rikosta pidetään vähäisenä**
 - alle 18-v. ja johtunut ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta**
 - anteeksiannettavaan tekoon rinnastettava**
 - rangaistus olisi kohtuuton tai tarkoitukseton**
 - ei olennaista vaikutusta kokonaisrangaistuksen määrään**

Syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu

1. **20 v.**, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vankeutta määräajaksi **yli kahdeksan vuotta**,
2. **10 v.**, jos ankarin rangaistus on **yli kaksi vuotta ja enintään kahdeksan vuotta vankeutta**,
3. **5 v.**, jos ankarin rangaistus on **yli vuosi ja enintään kaksi vuotta vankeutta**, ja
4. **2 v.**, jos ankarin rangaistus on **enintään vuosi vankeutta tai sakkoa**.

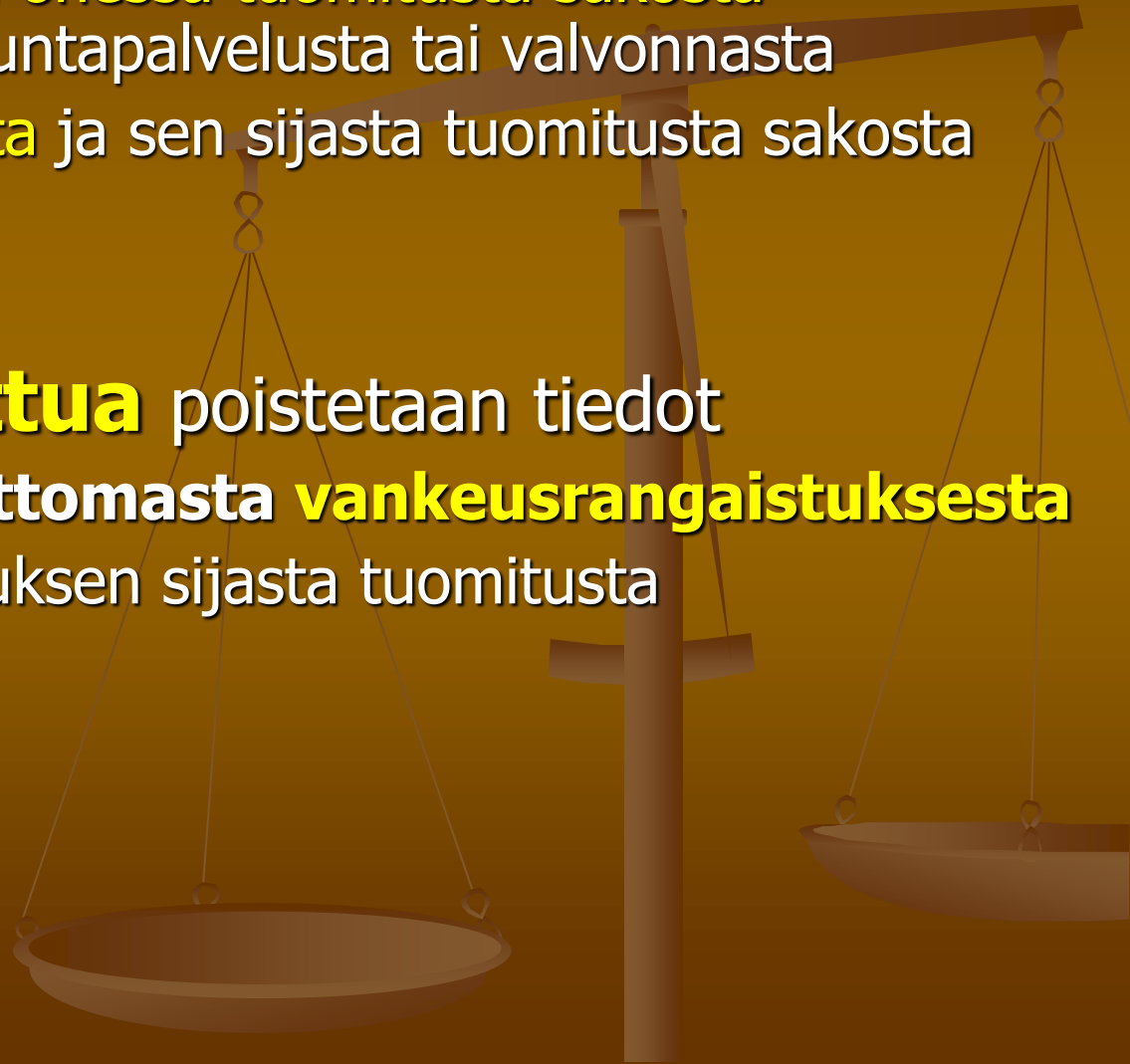
Elinkautiseen johtava rikos ei vanhene koskaan!

Rikosrekisteriin merkintä, kun tuomitaan:

- ehdottomaan tai ehdolliseen vankeusrangaistukseen
 - ehdollisen vankeusrangaistuksen ohessa sakkoon (oheissakkoon), yhdyskuntapalveluun tai valvontaan
 - ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta yhdyskuntapalveluun
 - nuorisorangaistukseen tai nuorisorangaistuksen sijasta sakkoon
 - viralta pantavaksi tai
 - jätetään syyntakeettomana tuomitsematta
-

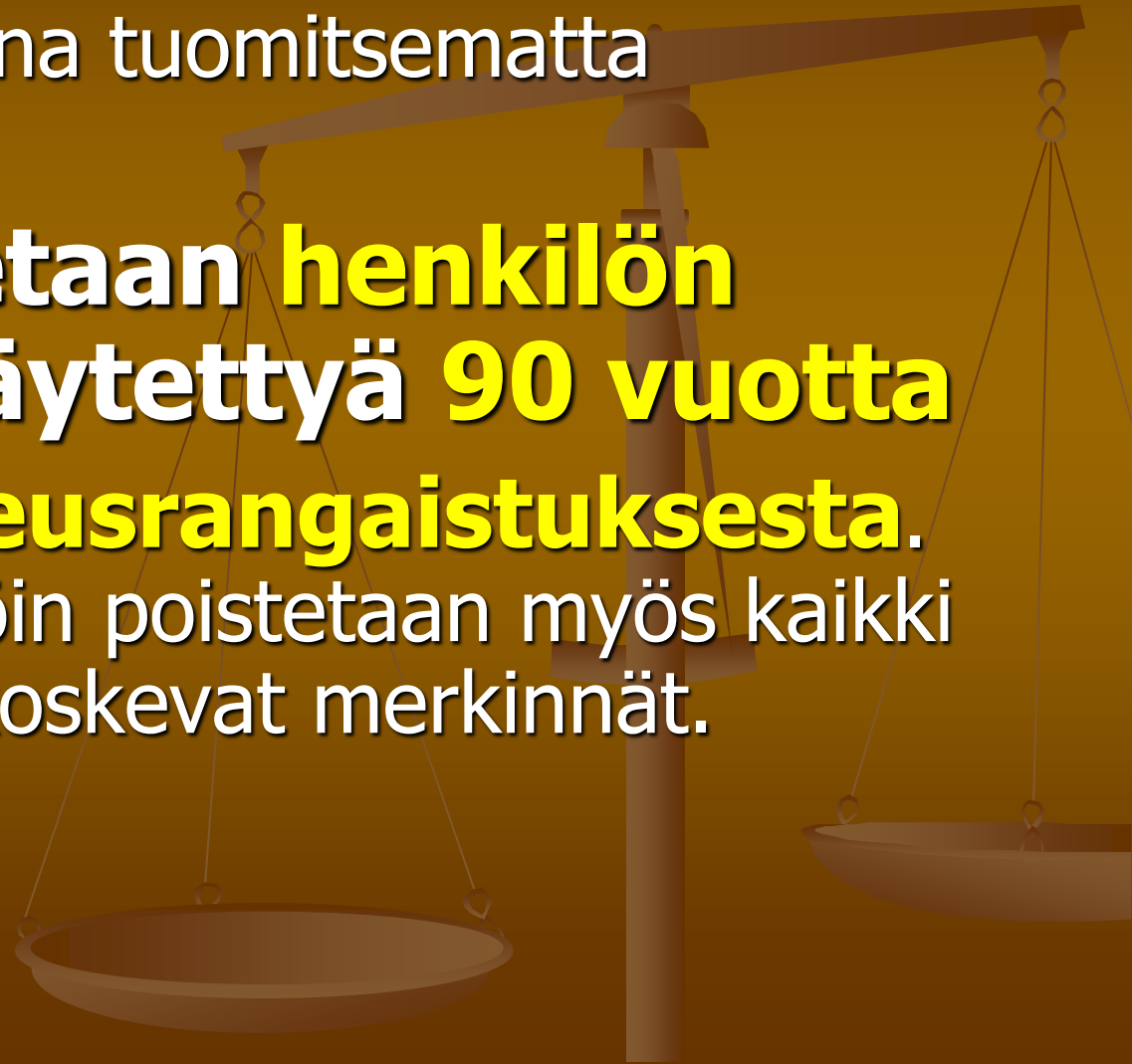
Rikosrekisterimerkinnät poistetaan

- **5 vuoden kuluttua** poistetaan tiedot henkilön
 - ehdollisesta vankeudesta
 - ehdollisen vankeuden **ohessa tuomitusta sakosta** (oheissakko), yhdyskuntapalvelusta tai valvonnasta
 - **nuorisorangaistuksesta** ja sen sijasta tuomitusta sakosta
 - viraltapanosta
 - yhteisösakosta
- **10 vuoden kuluttua** poistetaan tiedot
 - **enintään 2 v. ehdottomasta vankeusrangaistuksesta**
 - ehdottoman rangaistuksen sijasta tuomitusta yhdyskuntapalvelusta

Rikosrekisterimerkinnät poistetaan

- **20 vuoden kuluttua** poistetaan tiedot
 - **2 v. - 5 v. vankeusrangaistuksesta**
 - syntykeettomana tuomitsematta jättämisestä
- Tiedot poistetaan **henkilön kuoltua tai täytettyä 90 vuotta**
 - **yli 5 v. vankeusrangaistuksesta.**
Viimeistään tällöin poistetaan myös kaikki muut henkilöä koskevat merkinnät.

Rikosoikeus; mikä rikos, mikä rangaistus?

Tehtävä 2. (s. 248), apuna aukeama 238-239

- a) Teko on petos. Liikemies erehdyttää pankin edustajaa ja saa siten oikeudettoman edun.
- sakko – 2 v.
- b) Tämä täyttää maksuvälinepetoksen tunnusmerkistön. Poikia ei voi kuitenkaan tuomita, koska ovat syyntakeettomia.
- sakko – 2 v.

Rikosoikeus; mikä rikos, mikä rangaistus?

Tehtävä 2. (s. 248)

- c) **Hotellipetos.** Nuoria rangaistaessa sovelletaan lievennettyä rangaistusasteikkoa. Todennäköistä on rangaistuksen ehdollisuus.
- **sakko – 2v.**
- d) **Kyseessä on joko väärennys tai lievä väärennys.** Sovelletaan lievennettyä rangaistusasteikkoa ja todennäköistä on rangaistuksen ehdollisuus.
- **sakko – 2v.**
- e) **Veropetos.**
- **sakko – 2v.**

Tuomioistuinten tuomitsemia keskimääräisiä rangaistuksia

Näpistys	10–15 päiväsakkoa
Varkaus	20–30 päiväsakkoa tai 30–90 vrk vankeutta
Törkeä varkaus	5–10 kk vankeutta
Ryöstö	6–10 kk vankeutta
Törkeä ryöstö	2–3 vuotta vankeutta
Lievä pahoinpitely	10–15 päiväsakkoa
Pahoinpitely	20–30 päiväsakkoa tai 30–90 vrk vankeutta
Törkeä pahoinpitely	6 kk–1 vuosi vankeutta
Törkeä rattijuopumus ja kuolemantuottamus	1–2 vuotta vankeutta
Tappo	8–10 vuotta vankeutta
Rattijuopumus	30–50 päiväsakkoa
Törkeä rattijuopumus	30–90 vrk vankeutta

Rikosoikeus

Tehtävä 7 (YO 2001S), s. 240-245

Poliisi pidättää täysi-ikäisen henkilön kultasepäntiikkeen ryöstöstä epäiltynä, koska hänellä on hallussaan ryöstösaalista. Kuvaa rikosoikeudellisen prosessin kulkua lopulliseen päätöksentekoon saakka. (Yo-tehtävä, syksy 2001)

- 1. Poliisi suorittaa esitutkinnan (pakkokeinot).**
- 2. Syyttäjän syyteharkinta.**
- 3. Syntyneen materiaalin pohjalta syyttäjä nostaa syytteen.**
- 4. Oikeuskäsittelyssä on valmisteleva istunto ja pääkäsittely.**
 - Syyttäjällä käräjäoikeudessa näyttövelvollisuus.**
 - Oikeudenistunnossa on lautamieskokoonpano.**

Rikosoikeus

Tehtävä 7 (YO 2001S), s. 240-245

Poliisi pidättää täysi-ikäisen henkilön kultasepäntuotteen ryöstöstä epäiltynä, koska hänellä on hallussaan ryöstösaalista. Kuvaa rikosoikeudellisen prosessin kulkua lopulliseen päätöksentekoon saakka. (Yo-tehtävä, syksy 2001)

5. Käräjäoikeuden tuomio saa lainvoiman.

→ mahdollinen valitus hovioikeuteen

6. Rangaistus merkitään rikosrekisteriin.

7. Tuomion täytäntöönpano.

8. Tuomion kärsimisen jälkeen merkinnän poistaminen.

Rikosoikeus; mikä rikos?

Tehtävä 4. (s. 248)

- **Taavin äitiä syytettiin yllytyksestä perättömään lausumaan (RL 5:5 ja RL 15:1).**
- **Kirstiä syytettiin perättömästä lausumasta (RL 15:1).**
- **Taavia syytettiin pahoinpitelystä (RL 21:5)**

Rikosoikeus

Tehtävä 5 (YO 2004S)

Vastaus voidaan jakaa kolmeen osaan;

- Tekojen rikosoikeudellinen määrittely
- Tekijöiden rikosoikeudellinen määrittely
- Rikoksentekijöiden rankaisu ym. seuraamukset

a)

→ Tuomas yllyttää

→ **Syyllistyvät itse tekijöinä varkauteen**

→ Jarkko yllyttää, pakottaa ehkä myös

→ Pasi suorittaa teon (pakotettuna)

Rikosoikeus

Tehtävä 5 (YO 2004S)

Vastaus voidaan jakaa kolmeen osaan;

- a) Tekojen rikosoikeudellinen määrittely
- b) Tekijöiden rikosoikeudellinen määrittely
- c) Rikoksentekijöiden rankaisu ym. seuraamukset

b)

- Pasi ei ole vastuunalainen (alle 15 v.)
- Jarkkoon sovelletaan lievennettyä rangaistusasteikkoa (16 v.)
- Tuomas 18 v., nuori rikoksentekijä → rangaistustapa

Rikosoikeus

Tehtävä 5 (YO 2004S)

Vastaus voidaan jakaa kolmeen osaan;

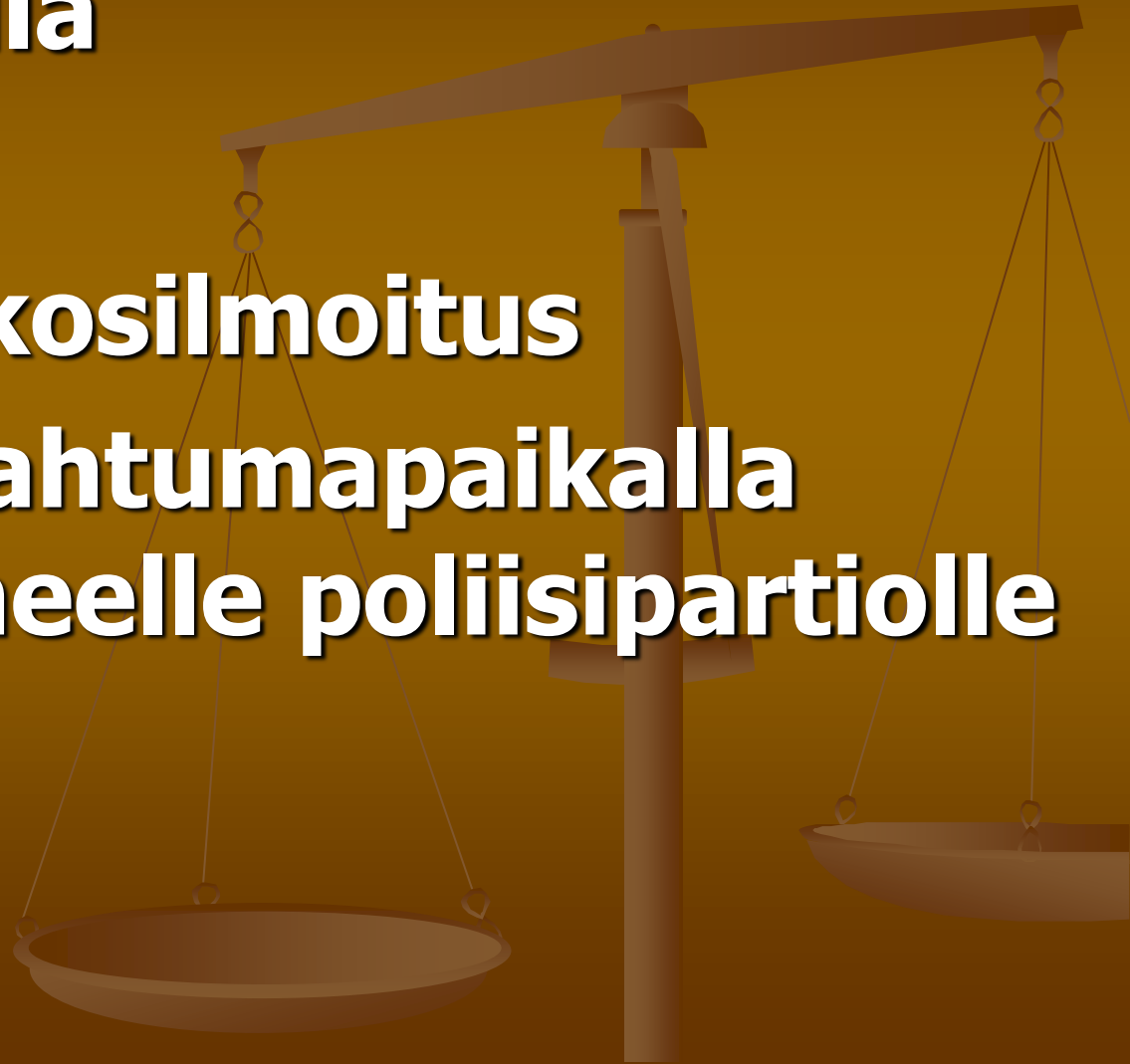
- a) Tekojen rikosoikeudellinen määrittely
- b) Tekijöiden rikosoikeudellinen määrittely
- c) Rikoksentekijöiden rankaisu ym. seuraamukset

c)

→ Varkaudesta sakkoa tai vankeutta enintään 1 v. 6 kk, merkintä rikosrekisteriin, vahingonkorvaukset (myös Pasi)

Rikosilmoitus

- henkilökohtaisesti poliisiasemalla
- puhelimitse
- sähköinen rikosilmoitus
- rikoksen tapahtumapaikalla sinne saapuneelle poliisipartiolle

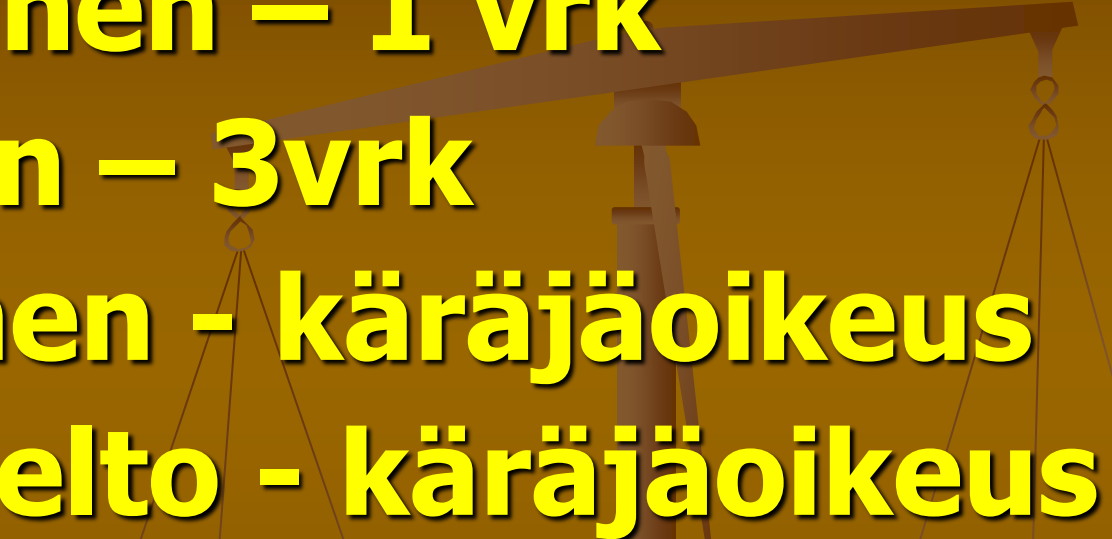
Esitutkinnassa poliisi selvittää;

- **mistä rikoksesta on kysymys**
- mitkä olivat rikoksen **teko-olosuhteet**
- mitkä olivat aiheutetut **vahingot**
- mikä oli saavutettu **hyöty**
- ketkä ovat **asianosaiset**
- mitkä ovat asianomistajan yksityisoikeudelliset **vaatimukset**
- muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat tiedot

Poliisin pakkokeinoja

(Pakkokeinolaki Ri 302, 450/1987) s. 244!

- **Kiinniottaminen – 1 vrk**
 - **Pidättäminen – 3vrk**
 - **Vangitseminen - käräjäoikeus**
 - **Matkustuskielto - käräjäoikeus**
-

Pidättäminen

■ Pidättämisen edellytykset:

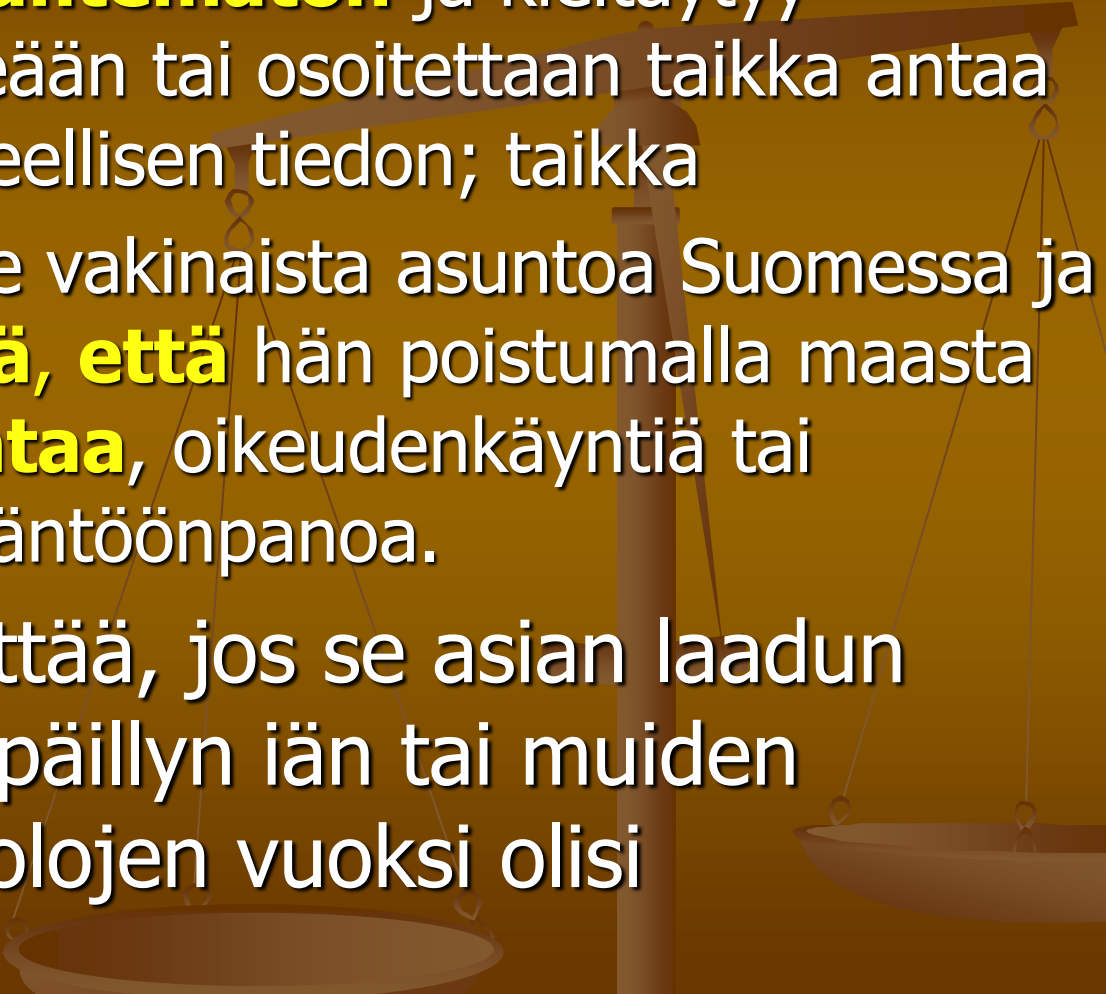
1) **jos rikoksesta on säädetty vähintään kaksi vuotta vankeutta;**

2) a) epäilty **lähtee pakoon** taikka muuten karttaa esitutkintaa, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa;

b) epäilty **vaikeuttaa asian selvittämistä** hävittämällä, turmelemalla, muuttamalla tai kätkemällä todistusaineistoa taikka vaikuttamalla todistajaan, asianomistajaan, asiantuntijaan tai rikoskumppaniinsa; taikka

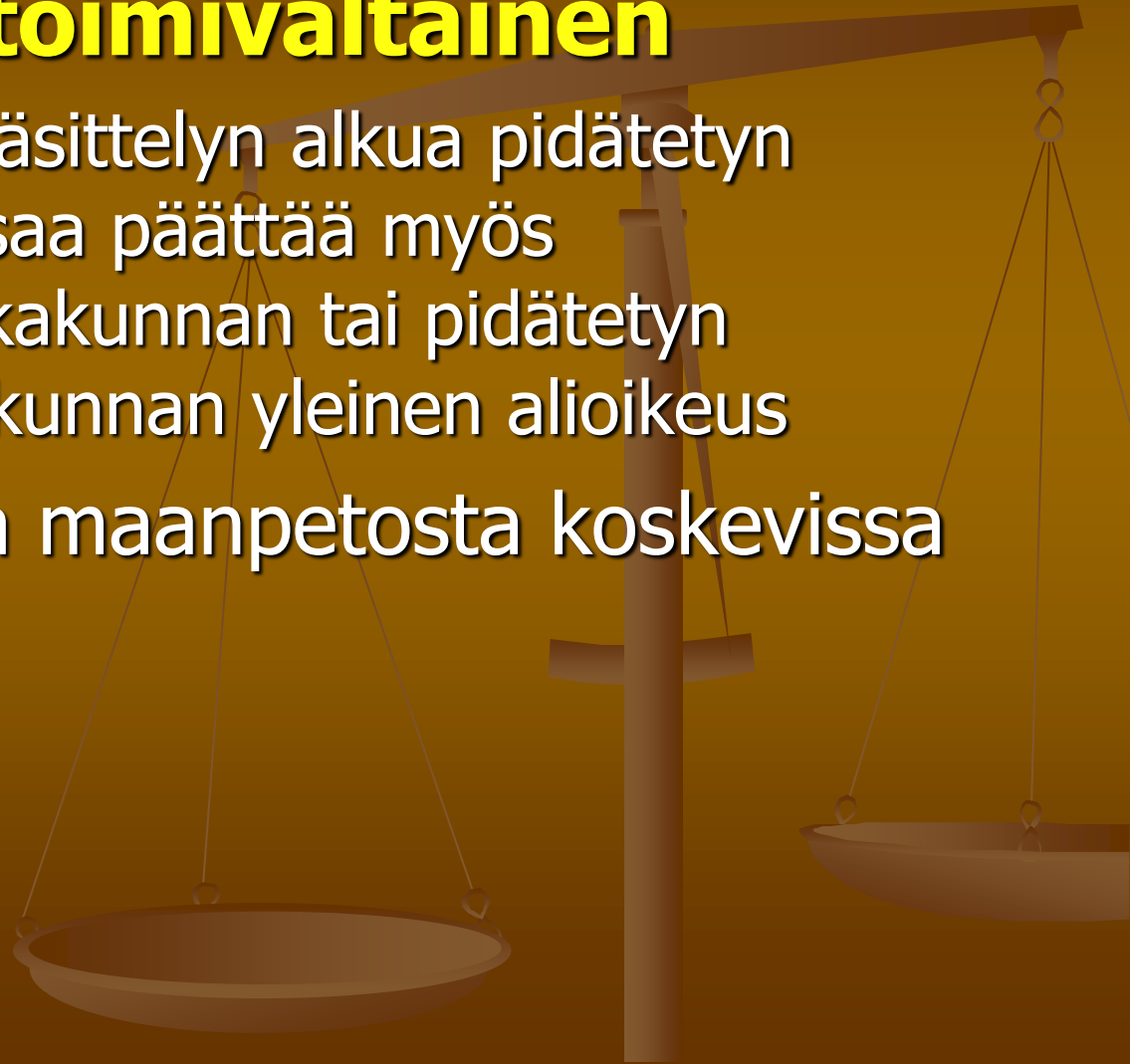
c) epäilty **jatkaa rikollista toimintaa**

Pidättäminen

- Pidättämisen edellytykset (jatkuu):
 - 3) **Jos epäilty on tuntematon** ja kieltäytyy ilmoittamasta nimeään tai osoitettaan taikka antaa siitä ilmeisesti virheellisen tiedon; taikka
 - 4) Jos epäillyllä ei ole vakinaista asuntoa Suomessa ja **on todennäköistä, että** hän poistumalla maasta **karttaa esitutkintaa**, oikeudenkäyntiä tai rangaistuksen täytäntöönpanoa.
 - Ketään ei saa pidättää, jos se asian laadun taikka rikoksesta epäillyn iän tai muiden henkilökohtaisten olojen vuoksi olisi kohtuutonta.
-

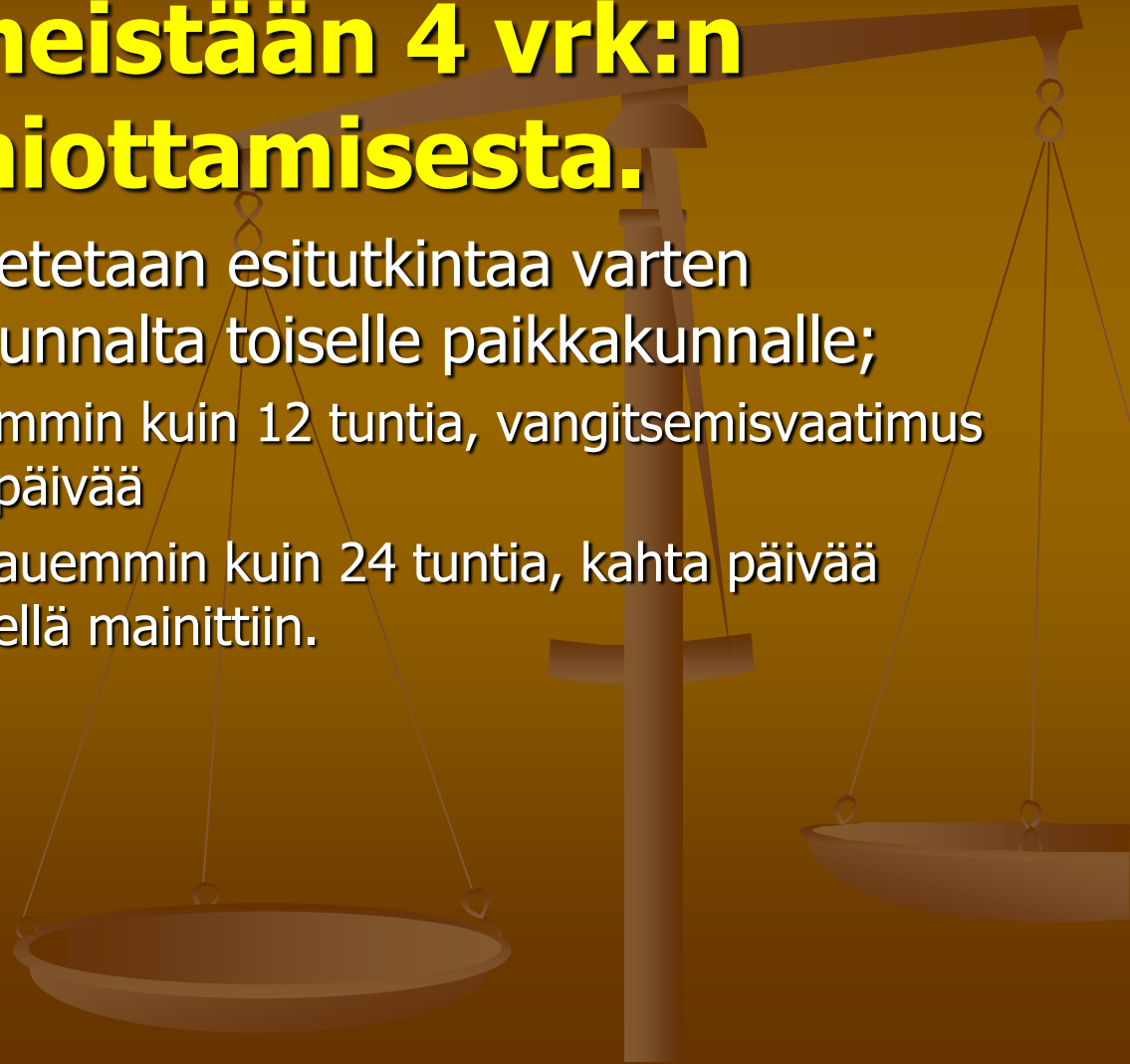
Vangitseminen

- **päättää se tuomioistuin, joka on syyteasiassa toimivaltainen**
 - ennen syytteen käsittelyn alkua pidätetyn vangitsemisesta saa päättää myös kiinniottamiskaikkakunnan tai pidätetyn säilyttämiskaikkakunnan yleinen alioikeus
- ei valtiopetosta ja maanpetosta koskevissa asioissa

Vangitsemisaika

- Vaatimus vangitsemisesta otettava käsittelyyn **viimeistään 4 vrk:n kuluttua kiinniottamisesta.**
 - Milloin pidätetty kuljetetaan esitutkintaa varten kiinniottamispaikkakunnalta toiselle paikkakunnalle;
 - kuljetus kestää kauemmin kuin 12 tuntia, vangitsemisvaatimus saadaan tehdä yhtä päivää
 - jos kuljetus kestää kauemmin kuin 24 tuntia, kahta päivää myöhemmin kuin edellä mainittiin.

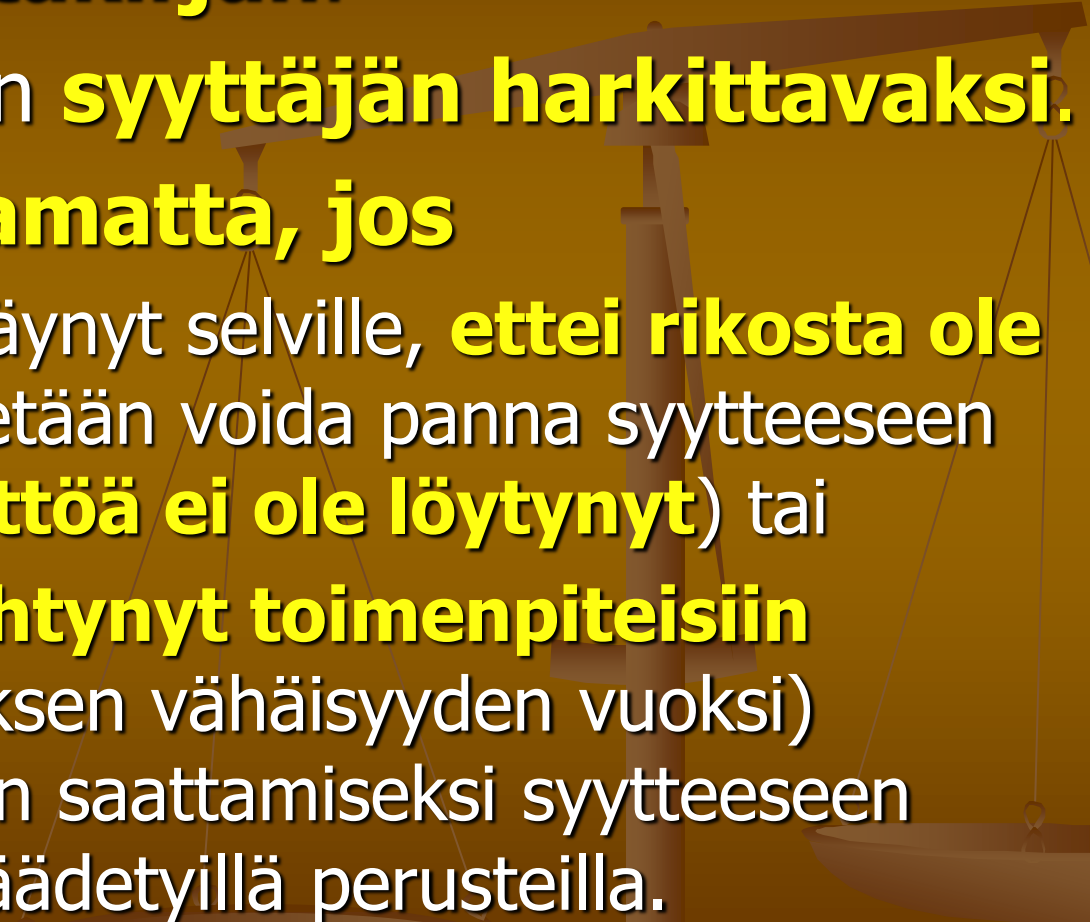

Poliisin toimintamahdollisuuksia

- kotietsintä
- takavarikko
- tutkimuspaikan eristäminen
- henkilökatsaus
- tekninen tarkkailu
- televalvonta
- telekuuntelu
- peitetoiminta
- valeosto

Syytteen nostaminen

- Esitutkinnasta poliisi tekee **esitutkintapöytäkirjan**.
 - Poliisi jättää asian **syyttäjän harkittavaksi**.
 - **Syyte jää nostamatta, jos**
 1. tutkinnassa on käynyt selville, **ettei rikosta ole tehty** tai ettei ketään voida panna syytteeseen (esimerkiksi **näyttöä ei ole löytynyt**) tai
 2. **poliisi ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin** (esimerkiksi rikoksen vähäisyyden vuoksi) syylliseksi epäillyn saattamiseksi syytteeseen laissa erikseen säädetyillä perusteilla.
-

Miksi rangaistaan? Kuka saa rangaistuksen?

Rangaistuksen tavoitteet:

- yleisestävä tavoite: yleinen tietoisuus rangaistuksesta, rikos ei kannata
- erityisestävä tavoite: teon tekijä ei uusi tekoaan ja toimii vastaisuudessa lain mukaan

Pohdi, miten hyvin tavoitteet toteutuvat Suomessa.

- Rangaistus voidaan tuomita vain 15 vuotta täyttäneelle tekonsa seuraukset ymmärtävälle ihmiselle → syntäkeetonta ei tuomita
- Kun useita henkilöitä osallistuu samaan rikokseen, kukin heistä tuomitaan rikoksen päätekijän rikoskumppanina
- Rikokseen yllyttäjä tuomitaan samoin perustein kuin rikosentekijä, rikoksen avunannosta rangaistaan lievemmin

Rangaistukset (s. 234-239):

- rikesakko
 - sakko
 - yhteisösakko
 - ehdollinen vankeus
 - ehdoton vankeus
 - ehdonalainen vapaus
- rangaistusasteikko

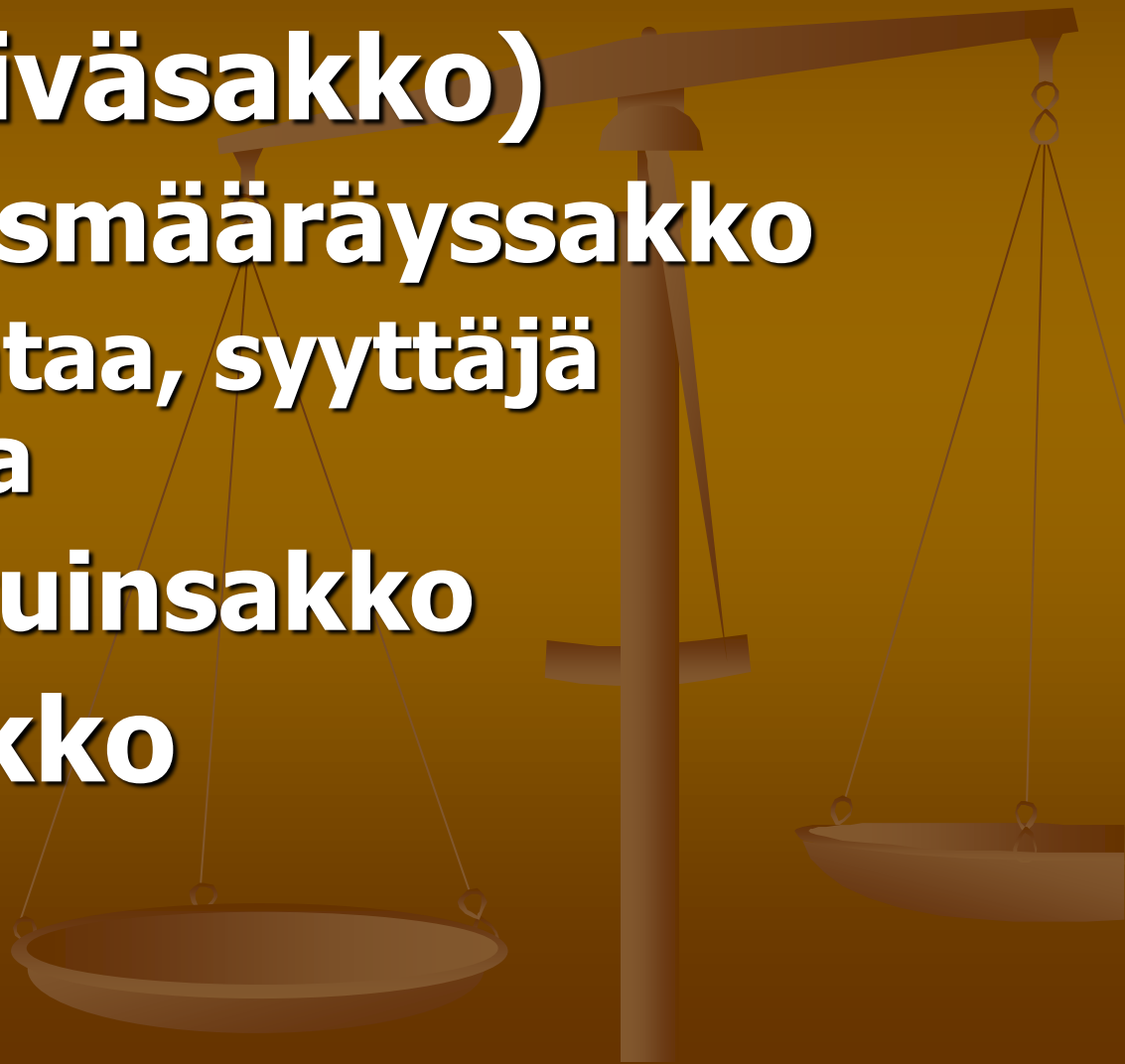
Uusimpia;

- yhdyskuntapalvelu
- valvontarangaistus
- nuorisorangaistus
- sovittelu

→ *lieventämis-,
koventamis-
ja kohtuullistamis-
perusteet*

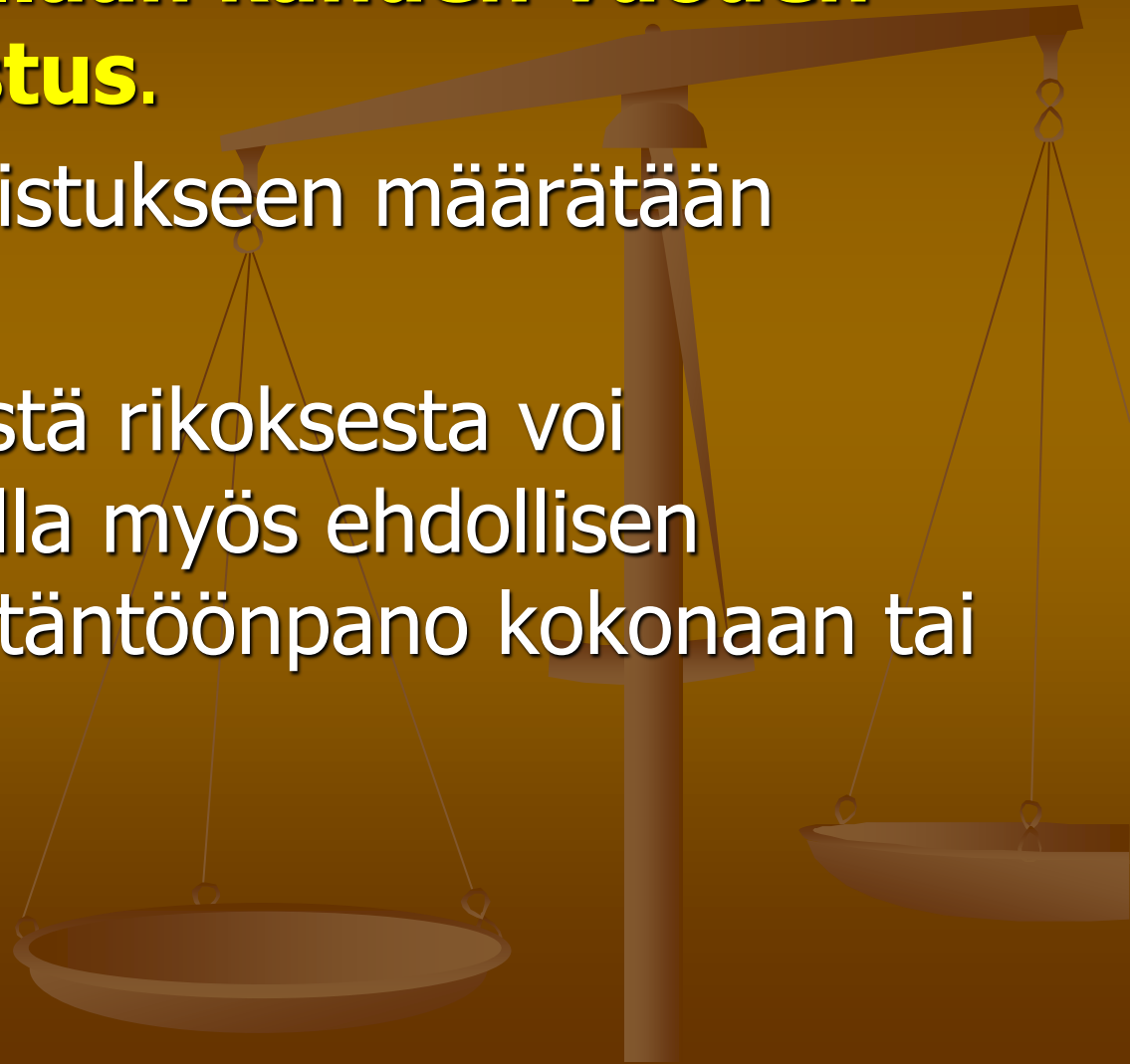
Sakko

- rikesakko
- sakko (päiväsakko)
 - rangaistusmääräyssakko
 - poliisi antaa, syyttäjä vahvistaa
 - tuomioistuinsakko
- yhteisösakko

Ehdollinen vankeus

- Rangaistus teosta tai teoista, joista voidaan määrätä **enimmillään kahden vuoden vankeusrangaistus**.
- Ehdolliseen rangaistukseen määrätään **koeaika**.
- Sen aikana tehdystä rikoksesta voi seuraamuksena olla myös ehdollisen rangaistuksen täytäntöönpano kokonaan tai osaksi.

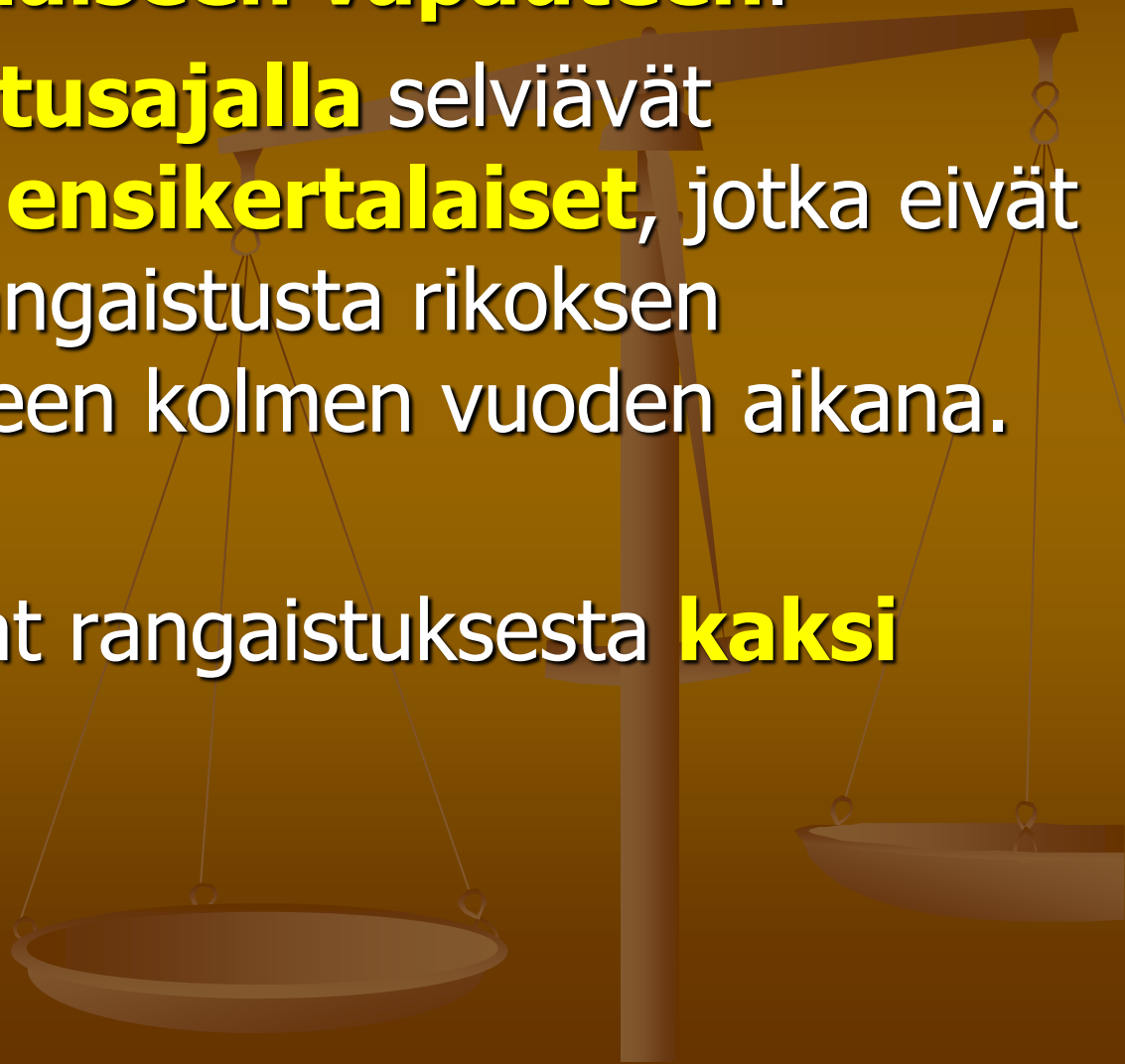

Ehdoton vankeus

- **14 vrk – 12 v.**
- Ehdoton vankeusrangaistus pannaan täytäntöön **rangaistuslaitoksessa**, jossa siitä suoritetaan määräosa.
 - **suljettuja laitoksia**
 - lääninvankilat, keskusvankilat ja nuorisovankila
 - **avolaitoksia**
 - avovankilat, työsiirtolat sekä muissa rangaistuslaitoksissa olevat avovankilaosastot

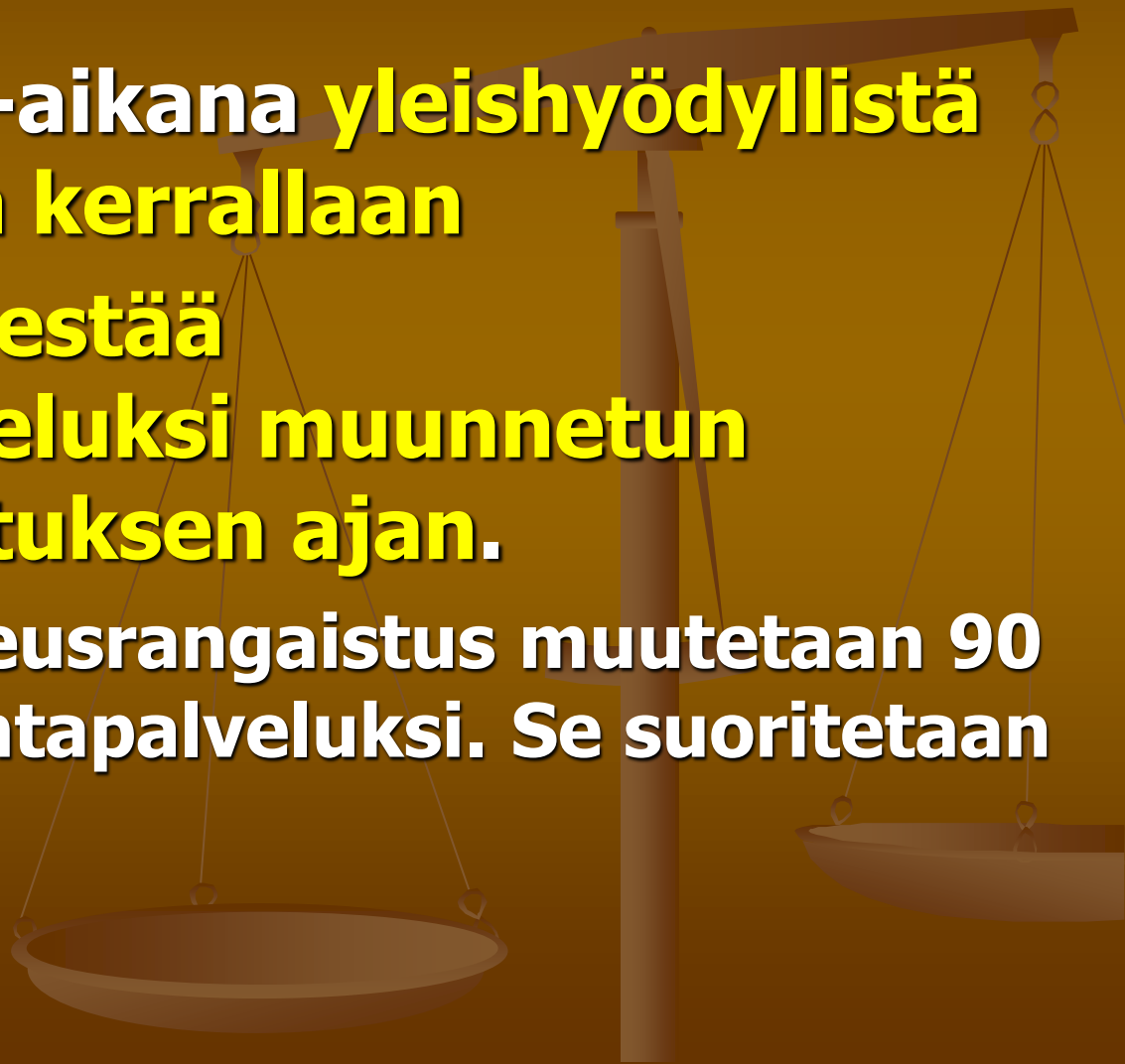
Ehdonalainen vapaus

- **Vankeusrangaistusta suorittava voidaan päästää ehdonalaiseen vapauteen.**
- **Puolella rangaistusajalla** selviävät vankeinhoidolliset **ensikertalaiset**, jotka eivät ole suorittaneet rangaistusta rikoksen tekemistä edeltäneen kolmen vuoden aikana.
 - alle 21 v.
- **Uusijat** suorittavat rangaistuksesta **kaksi kolmasosaa.**

Yhdyskuntapalvelu

- enintään 8 kk:n vankeusrangaistuksesta
- 20-200 tuntia
- tuomitun vapaa-aikana yleishyödyllistä työtä, 3-4 tuntia kerrallaan
- Suorittaminen kestää yhdyskuntapalveluksi muunnetun vankeusrangaistuksen ajan.
 - Esim. 3 kk vankeusrangaistus muutetaan 90 tunnin yhdyskuntapalveluksi. Se suoritetaan 3 kk aikana.

Nuori rikoksentekijä

- **15-19-vuotiaat**

- **nuori rikoksentekijä**

- **nuori henkilö**

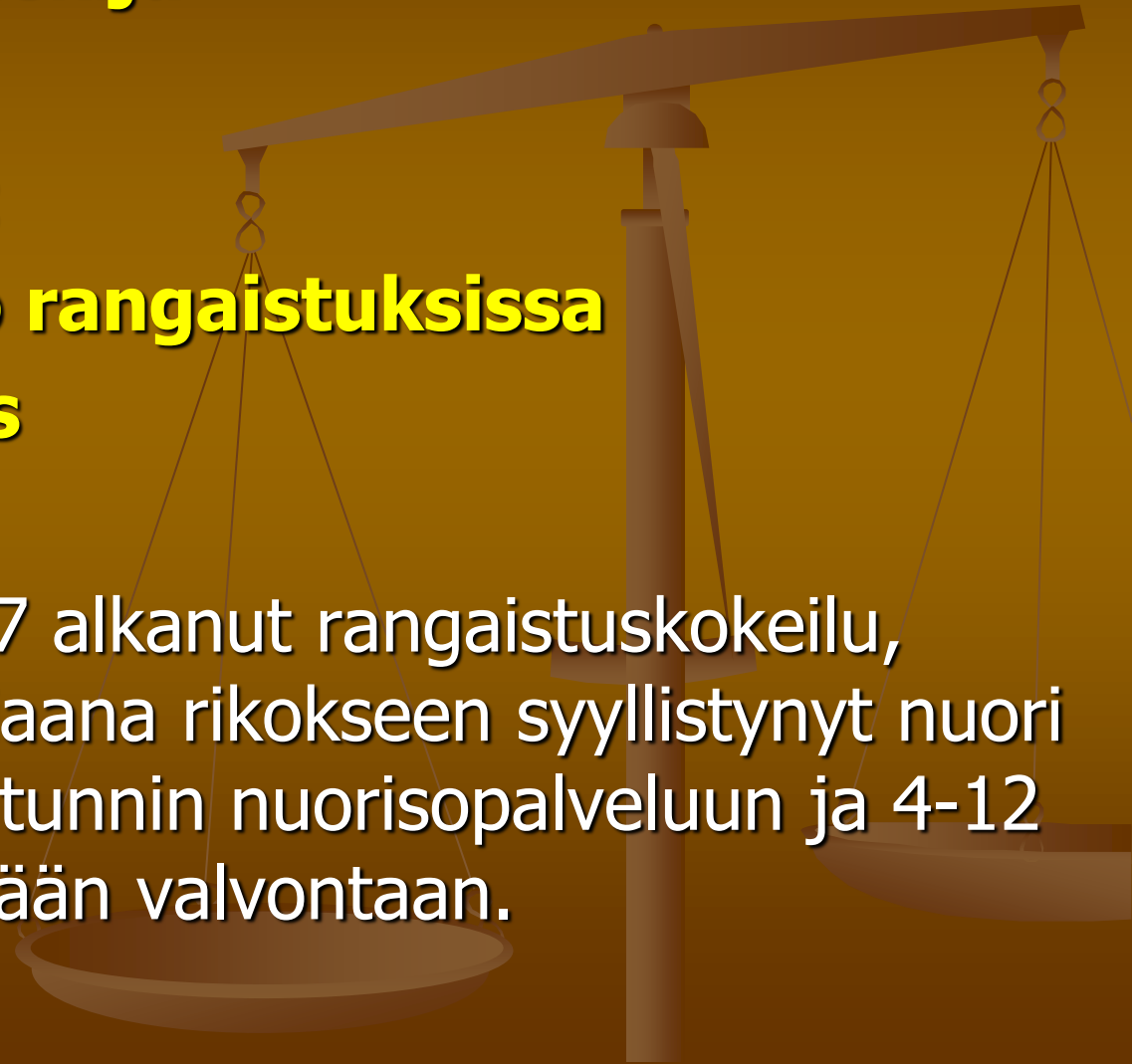
- **15-17-vuotiaat**

- **lievempi asteikko rangaistuksissa**

- **nuorisorangaistus**

- **kotivalvonta**

- Helmikuussa 1997 alkanut rangaistuskokeilu, jossa 15-17-vuotiaana rikokseen syyllistynyt nuori tuomitaan 10-60 tunnin nuorisopalveluun ja 4-12 kuukautta kestäväään valvontaan.

Tapaustehtävät!

Arvioi asiaa oikeudelliselta kannalta:

- **Tapauksissa, joissa rikotaan lakia, mieti ensin kuka on tehnyt ja mitä!**
 - Mitä lakia rikottu?
 - Mitä seuraamuksia voi olla?
- **Mitkä seikat voivat vaikuttaa asiaa (olosuhteet yms.)**
- **Mitä oikeuksia henkilöillä on?**
- **Kannattaa käydä henkilöittäin läpi.**

S2014/7 - Nuorten kahinointi

16-vuotias Matti oli viettämässä perjantai-iltaa torilla, joka oli nuorten suosima tapaamispaikka. Illan mittaan alkoi meteli, kun paikalle tuli 18-vuotias Kalle, joka tunnettiin yleisenä riidanhaastajana. Hän vaati Mattia maksamaan 50 euron velkansa, kuten tämä oli edellisellä viikolla luvannut. Kun Matilla ei ollut rahaa, Kalle alkoi mukiloida tätä, potki ja uhkasi hakea jotain kättä pidempää, jos velkaa ei maksettaisi. 15-vuotiaat Jussi, Pekka ja Niina sekä 14-vuotias Siiri menivät seuraamaan yhteenottoa, joka veti puoleensa myös muita nuoria. Humaltuneet Jussi ja Niina alkoivat yllyttää tappelijoita. Siiri heitti hurjasti kiroilevaa Kallea kivellä, minkä seurauksena tämän päästä alkoi vuotaa verta. Poliisin tullessa paikalle väkijoukko hajaantui, mutta Matti, Kalle, Jussi, Pekka, Niina ja Siiri jäivät paikalle. Poliisi kiinnitti ensimmäisenä huomionsa Jussin puolillaan olevaan viinipulloon.

- a) Miten asia etenee poliisin saavuttua paikalle?
- b) Minkäláisten oikeudellisten nákökohtien mukaan seuraamukset määräytyvät, jos asia päättyy oikeuteen?

Tee seuraavaa:

- a) Mitä poliisi tekee?**
- b) Selvitä henkilöiden osallisuus ja vastuut**

S2014/7 - Nuorten kahinointi

a) Poliisi:

- **selvittää, keitä oli paikalla ja mikä oli kunkin osuus tapahtumiin**
- **ottaa pois alkoholin ja hävittää sen**
- **aloittaa esitutkinnan**

S2014/7 - Nuorten kahinointi

a) Poliisi:

- **selvittää pahoinpitelyjen aiheuttamat vahingot ja antaa harkintansa mukaan yleisen järjestyksen ja alkoholilain rikkomiseen syyllistyneille rikesakon**
- **Esitutkinnan perusteella ilmoittaa tapahtuneesta alaikäisten huoltajille ja sosiaaliviranomaisille sekä pahoinpitelyn syyttäjälle syyteharkintaa varten.**
- **Syyteharkinnasta asia päättyy käräjäoikeuteen.**

S2014/7 - Nuorten kahinointi

b) Seuraamusten määräytyminen:

- **Tekijöiden syyntakeisuuden arviointi:**
 - 14-vuotias Siiri ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa, mutta kaikki muut ovat.
- **Rikosten tunnusmerkistö:**
 - Kokelas voi pohtia rikosnimikkeinä: pahoinpitelyä, törkeää pahoinpitelyä, yllytystä rikokseen ja yleisen järjestyksen rikkomista
 - alle 18-vuotiaat ovat pitäneet hallussaan alkoholia yleisellä paikalla ja nauttineet sitä

S2014/7 - Nuorten kahinointi

b) Seurausten arviointi:

- **Vahingonkorvausvelvollisuus on ainakin Siirillä ja Kallella.** (voidaan sovittaa)
- **Kalle tuomitaan pahoinpitelystä.**
Pahoinpitelyjä ja vahingonkorvausvaateita voidaan sovittaa.
- **Teon tahallisuus, törkeys ja muut rangaistusta lieventävät tai koventavat seikat vaikuttavat päätökseen.**